

ВОПРОСЫ ИСТОРИИ КПСС

1—12/1965. god.

Voprosi istorii KPSS je časopis za pitanja istorije Komunističke partije Sovjetskog Saveza. Izlazi jedanput mjesečno u Moskvi kao organ Instituta marksizma-lenjinizma pri CK KPSS. Uređuje ga redakcioni kolegij sa glavnim redaktorom A. P. Kosuljnikovim. Deseta je godina izdavanja časopisa.

Veoma burna istorija KPSS, od nastajanja radničkog pokreta i osnivanja prvih radničkih organizacija pa sve do danas, uslovila je profil časopisa koji se ogleda u raznovrsnom i bogatom sadržaju svakog pojedinog broja. Čitaocu se pruža dokumentovan pregled mnogih problema i pitanja iz oblasti istorije KPSS i međunarodnog radničkog pokreta. Redovne rubrike časopisa su: Naučni članci, Rasprave i saopštenja, zatim rubrika: Dokumenti i materijali, u kojoj se objavljuju nepoznata i neobjavljena istorijsko-partijska dokumenta, kao i dokumenta Karla Marksa i Fridriha Engelsa. U časopisu se objavljuju sjećanja pojedinih istaknutih ličnosti iz istorije revolucionarnog radničkog pokreta o radu komunističke organizacije KPSS. U posebnoj rubrici objavljuju se pisma čitalaca i odgovori na ta pisma. Pored navedenih, kao stalne rubrike u časopisu pojavljuju se: Istoriografija i istorijski izvori, Ljudi, događaji i činjenice, Kritika i bibliografija. Uz standardnu bibliografiju objavljuju se recenzije i prikazi nove istorijske literature izašle u SSSR-u, daje se pregled objavljenih dokumenata i studija iz istorije KPSS, zatim pregled dokumenata i studija iz istorije međunarodnog radničkog i komunističkog pokreta koji su publikovani u časopisima i zbornicima izvan granica SSSR-a. Časopis povremeno objavljuje i dijelove iz višetomne istorije KPSS¹⁾.

Istorija KPSS-a jedna je od važnih oblasti društvenih nauka SSSR koja izučava nastanak i dosadašnji razvitak boljševičke Partije i njenu ulogu u borbi za pobjedu socijalističke revolucije i izgradnju komunističkog društva. Prema objavljenim člancima i studijama uočava se da se obimna istorijska istraživanja vrše po vremenskim periodima i ličnostima kao npr.: dooktobarski period, period poslije Oktobra, Lenjin i o Lenjinu, djelovanje i rad mjesnih partijskih organizacija, partijskih rukovodstava i Centralnog komiteta, biografije ličnosti itd. Značaj naučnog rada na istoriji KPSS naročito je porastao u svjetlu odluka Ple-

¹⁾ Dosada su iz štampe izašle dvije knjige: Istorija KPSS, tom I—II.

numa CK KPSS od oktobra i novembra 1964. kao i septembra 1965. godine. U članku M. B. Iskrova Tematska analiza doktorskih disertacija (broj 12/1965) prikazani su dosadašnji rezultati naučnog prilaza izučavanju istorije KPSS, uz istovremeno isticanje izvjesnih nedostataka koji su sprečavali postizanje većih rezultata (paralelizam, dupliranje, odsustvo izvornosti građe itd.). O istim pitanjima pisali su S. G. L. Nikoljnikov u br. 1/1965. i A. V. Fedrov u br. 2/1965.

Prošla, 1965, godina bila je godišnjica značajnih datuma u istoriji KPSS. Prije svega navršila se 60-godišnjica prve ruske revolucije. Redakcija časopisa dala je vidno mjesto studijama i člancima koji su istorijski rasvjetljavali ovaj značajan događaj iz 1905. godine. U januarском broju Voprosi istorii KPSS nalazimo članak A. T. Maslova: Lenjin razotkriva menjševičke koncepcije o vodećoj snazi revolucije 1905—1907. godine. U broju 3 i 4/1965. u nastavcima je štampana studija iz materijala višetomne istorije KPSS pod naslovom: Početak prve ruske revolucije — obrada taktičke linije Partije. U broju 4/1965, u rubrici Saopštenja, objavljena je rasprava A. A. Osinkina: Ivanovo-voznešenski sovjet radničkih deputata u 1905. godini. Interesantna je studija N. I. Makarova: O međunarodnom značaju revolucije 1905—1907. godine, publikovana u novembarskom broju, gdje je takođe objavljen i članak R. I. Sideljškoga i J. I. Korobljeva — Lenjin i vojno-oružane pripreme partije boljševika za vrijeme prve ruske revolucije. Svi ovi članci posvećeni događajima od prije 60 godina radeni su na osnovu najnovije istorijske građe i literature i predstavljaju novi naučni prilog za istoriju prve ruske revolucije.

Prošle godine se takođe navršilo trideset godina od održavanja VII kongresa Komunističke internacionale u Moskvi (juli—avgust 1935). Tim povodom redakcija časopisa je u br. 8/65. u rubrici Iz materijala višetomne istorije KPSS objavila širu studiju pod naslovom: VII kongres Komunističke internacionale. U uvodnom dijelu studije govori se o pripremama za održavanje VII kongresa KI. Data je istorijska ocjena izvještaja Georgija Dimitrova, koji je prvenstveno isticao potrebu političkog jedinstva radničke klase čitavog svijeta u okviru jedinstvenog fronta radničke klase, odnosno narodnog antifašističkog fronta. Dimitrov je već tada ukazao na veliku opasnost izbijanja novoga svjetskog rata poslije dolaska Hitlera na vlast i događaja na Dalekom Istoku. Na kongresu je bio održan poseban referat posvećen pobjedi socijalističkog društvenog sistema u SSSR-u i njegovoj ulozi u očuvanju mira. Kongres KI istakao je potrebu jačanja jedinstva radničke klase i osudio pojave sektarstva i desnog oportunitizma u međunarodnom radničkom pokretu. Posebnu pažnju kongres je posvetio analizi iskustava revolucionarnih pokreta radničke klase u svjetlu aktivnosti Kominterne i komunističkih partija u periodu između VI i VII kongresa Kominterne. Bez sumnje, istorijski značaj VII sveopšteg kongresa KI ogroman je, jer se u radu kongresa pokazala velika politička zrelost svih komunističkih partija i njihova odanost principima i idejama marksizma-lenjinizma. Kongres se saglasio u tome da je glavni neprijatelj progresivnog razvitka čovječanstva u to vrijeme bio fašizam, pa se nova taktika Kominterne sastojala u isticanju borbe za jedinstveni front radničke klase u borbi protiv fašizma, kao i protiv priprema novog imperijalističkog rata. Postavljajući novu taktiku

borbe svojim članicama komunističkim partijama, kongres je značio dalju etapu razvitka međunarodnog radničkog pokreta.

U istom broju časopisa objavljen je i članak Žaka Dikloa VII kongres Kominterne i narodni front u Francuskoj. Diklo analizira događaje vezane za dolazak Hitlera i pobjedu fašizma u Njemačkoj, zatim za događaje koji su se odigrali u Španiji i Etiopiji. Opasnost od izbijanja novog svjetskog rata bila se nadnijela nad Evropu. Oktobra 1934. g. Kominternu je predložila Socijalističkoj radničkoj internacionali jedinstvo akcije radničke klase u čitavom svijetu, protiv terora i rata, a za zaštitu radnoga naroda. Predlog Kominterne bio je odbijen. U tim danima je posebnu ulogu imala KP Francuske. Diklo informiše čitaoce o održavanju kongresa u Nantu i istupanju Morisa Toreza u ime KP Francuske. Stvaranje Narodnog fronta u Francuskoj i uspjesi na izborima 1935. godine koje je postigao Narodni front uticali su da je VII kongres Kominterne posebno istakao uspjeh i analizirao rezultate rada Komunističke partije Francuske sredinom tridesetih godina.

Nadalje su, na temu VII kongresa Kominterne, u julskom broju (br. 7) objavljeni dokumenti G. M. Dimitrova i to: Pismo G. M. Dimitrova za Komisiju o drugoj tački dnevnoga reda Kongresa datirano sa 1. julom 1934. godine, zatim Nacrt izvještaja — Nastupanje fašizma i zadaće Kominterne u borbi za jedinstvo radničke klase protiv fašizma i na kraju dokumenat Istupanje G. M. Dimitrova 2. jula 1934. g. na zasjedanju Komisije o drugoj tački dnevnog reda Kongresa. Prema kraćem objašnjenju od strane Instituta marksizma-lenjinizma KPSS, ovi dokumenti se publikuju prvi put u originalu, a čuvaju se u Centralnom partijskom arhivu I. M. L. pri CK KPSS.

Neposredno iza kongresa Kominterne održan je VI kongres Komunističke omladine internacionale (KIM) od 25. septembra do 10. oktobra 1935. godine. Redakcija časopisa je povodom 30-godišnjice kongresa KIM-a publikovala govor delegata američke omladine Kloda Laitfuta na VI kongresu KIM-a. Istupanje američkog delegata bilo je vezano za zadaće komunističkog omladinskog pokreta u svjetlu govora V. I. Lenjina na III kongresu RKSM-a. Dokumentat je objavljen u nešto skraćenom obliku i čuva se takođe u arhivu I. M. L. pri CK KPSS.

Povodom 20-godišnjice pobjede nad fašističkom Njemačkom (1945—1965) konstatuje se da je dokumentaciona baza Velikog otadžbinskog rata ogromna, neizmerna, i da u tome značajno mjesto zauzima građa koja karakteriše ulogu Komunističke partije u postizanju pobjede. Povodom godišnjice pobjede u rubrici Dokumenti i materijali (br. 5/1965) objavljeni su: Izvještaj Glavne političke uprave Crvene armije o broju i sastavu armijskih partijskih organizacija od 1941. do 1946. godine, zatim izvještaji pojedinih političkih odjeljenja Armije, kao npr. Izvještaji Političke uprave sjeverozapadnog fronta, donskoga fronta, i volhovskoga fronta. Ukupno je objavljeno 8 originalnih dokumenata iz kojih se vidi da su komunisti, članovi KPSS-a, svojim ličnim primjerom jačali moralni duh sovjetskih boraca u velikom otadžbinskom ratu, da su mnoge pobjede vezane za smjelost i hrabrost boraca i komandira članova KPSS i da su članovi KPSS izvršili svoju partijsku i patriotsku dužnost u danima rata.

U rubrici Prije 20-godina (br. 5/1965) objavljena su sjećanja sovjetskih generala: V. I. Kazakova, N. K. Popelja i F. J. Lisicina na pobjedonosne akcije Sovjetske armije u berlinskoj operaciji (april—maj 1945). U istom broju nalaze se članci: J. P. Petrova — Komunistička partija, organizator pobjede sovjetskog naroda u Velikom otadžbinskom ratu, D. A. Stefankova — Partijsko-politički rad u sovjetskoj vojsci na Dalekom Istoku u godinama Velikog otadžbinskog rata, G. A. Dokučeva — Slavne stranice istorije partijskih organizacija Sibira i V. I. Ledvicina — Rad Partije na jačanju armijskog Komsomola u godinama velikog otadžbinskog rata.

Pregled naučnih rasprava i članaka publikovanih u časopisu tokom 1965. godine (vidi: Voprosi istorii, br. 12/1965, str. 149) pruža sliku obimnog i plodnog istraživačkog rada sovjetskih istoričara na izučavanju istorije KPSS. Objavljeni članci odlikuju se naučnim prilazom rasvjetljavanja mnogih događaja i datuma iz istorije nastanka prvih radničkih i partijskih organizacija, razvitka KPSS, njene uloge u oktobarskoj revoluciji, u očuvanju tekovina Oktobra, u borbi sa oportunistima svih boja (menjševici, trockisti), u borbi za socijalističko društveno uređenje. Posebno mjesto u časopisu zauzimaju studije i članci o Lenjinu, njegovom životu i radu, o razradi Lenjinovih ideja u praksi izgradnje socijalističkog društva. Takvi su na primjer radovi Burmistova T. J.: Iz istorije borbe Lenjina za principijelnu nacionalnu politiku partije (br. 2/1965), Muhamedžnova M. M.: V. I. Lenjin i Komunistička omladinska internacionala (br. 4/1965), Ignatovskog P. A.: Lenjinski kurs intenzifikacije poljoprivrede (br. 7/1965), Tjomkina J. G.: V. I. Lenjin i obrazovanje Cimervaldske ljevice (br. 8/1965) itd. Pažnju čitalaca privlače članci iz istorije razvitka radničkog pokreta i komunističkih partija pojedinih socijalističkih republika SSSR-a, npr. Adomavičjute S. V.: Iz iskustva partijskih organizacija Litve o radu na komunističkom vaspitanju radnika (br. 10/1965), Dokučajev G. A.: Slavne stranice istorije partijskih organizacija Sibira (br. 5/1965), Kudlai A. S.: Komunistička partija Ukrajine na čelu borbe radničke klase za obnovu i razvitak industrije (1945—1950) — (br. 9/1965).

Takođe nalazimo studije o razvitku Komunističke partije Čehoslovačke, Finske, DR Njemačke i Kube, npr.: Gavelka A. N. — Komunistička partija Čehoslovačke u borbi za socijalističko preuređenje poljoprivrede u ČSSR (br. 9/1965), Karvonen Toivo — Komunistička partija Finske u borbi za prijateljstvo finskog i sovjetskog naroda (br. 2/1965), Roka Blas — Iz istorije razvitka marksizma-lenjinizma na Kubi (br. 10/1965).

Zanimljivi su i članci u rubrici Protiv buržoaskih falsifikatora istorije KPSS. Dajući pregled istorijske literature publikovane na Zapadu posljednjih godina, sovjetski istoričari iznose svoja zapažanja o pojavi određenih tendencija falsifikovanja istorije KPSS i negiranja njene objektivne istorijske uloge. U članku G. G. Kuranova Još jedna falsifikacija gospodina Brauntala, objavljenom u broju 1/1965, str. 61, ističe se da se broju poznatih istoričara kao što su: Seton Yotson, L. Šapir, P. Rindej, G. Nolau, koji svojim djelima pokušavaju da grubo iskrive herojsku istoriju radničke klase i njene avangarde Komunističke partije, pridružuje i veći broj istoričara iz redova reformista ili pak renegata

komunizma, koji svojim djelima daju doprinos tendencioznom falsifikovanju istorije međunarodnog radničkog i komunističkog pokreta. Dajući prikaz knjige J. Brauntala *Istorija Internacionalne*, Kuranov ukazuje da autor istorije *Internacionalne* odbacuje istorijske činjenice o odnosu radničke klase, II internacionalne i njenih partija prema prvom svjetskom ratu. Kuranov pobija tvrdnju Brauntala da je internacionalna klasna solidarnost proletarijata bila potisnuta nacionalnom solidarnošću radnika i radničke klase sa vladajućim klasnim interesima svojih vlada, prema pitanju prvoga svjetskog rata. Kuranov odbacuje ovakve tvrdnje, iznoseći poznata i objavljena dokumenta i činjenice koji upravo govore o suprotnom stavu radničke klase pojedinih evropskih zemalja prema pitanjima prvog svjetskog rata.

Dajući pregled literature koja je objavljena posljednjih godina u SAD, Zapadnoj Njemačkoj, Engleskoj i drugim, autor članka *Protiv iskrivljavanja uloge Sovjetskog Saveza u drugom svjetskom ratu* — P. A. Žilin — konstatuje falsifikovanje ne samo događaja i činjenica povezanih sa ulogom SSSR-a u drugom svjetskom ratu nego i falsifikovanje sovjetske historiografije o velikom otadžbinskom ratu. P. A. Žilin zaključuje da je očigledna namjera pojedinih historičara na Zapadu da se umanju odlučujuća uloga i značaj koji je imao Sovjetski Savez u postizanju pobjede nad fašističkom Njemačkom.

U br. 6/1965. objavljen je članak G. G. Alahverdova *Iz istorije nekih »proročanstva« buržoaskih falsifikatora*, a u broju 7/1965. članak *Kako buržoaska historiografija udaljuje V. I. Lenjina i boljševike od februarske revolucije*, zadnji članak napisao je G. Z. Ioffa.

J. A. Krasin u članku *Lenjinska teorija socijalističke revolucije i buržoaska kritika*, objavljenom u broju 8/1965, konstatuje da problemi revolucije stoje u centru savremene ideološke borbe. J. A. Krasin raspravlja o kretanjima modernog društva i teorijama mikrorevolucija, industrijskih revolucija, kapitalističkih revolucija itd., koje se jedna za drugom pojavljuju u istorijskoj literaturi Zapada. Namjera svih takvih koncepcija je u tome da negirajući stvarnost socijalističkih revolucija našega vremena, da istovremeno negiraju postavke u radovima Lenjina o socijalističkoj revoluciji. Buržoaski historičari ističu da je XX vijek, vijek mirnih revolucija i da glavne protivrječnosti epohe nisu između buržoazije i proletarijata, nego između Istoka i Zapada. Raspravljajući o takvim stavovima, autor članka ukazuje na pojave volonterstva u objašnjavanju istorijskog materijalizma, revolucije, rata i koegzistencije.

N. P. Mikešin u članku *Trockizam kao oružje imperijalističke propagande* konstatuje da se posljednjih godina pojavio znatan interes za Trockoga i njegovo djelo, sa određenim namjerama i određenim ciljevima. Iz takvoga ugla N. P. Mikešin analizira i trilogiju Isaka Dojčera *Trocki*, koja je objavljena na engleskom, a prevedena je na više evropskih jezika. Suprotstavljajući Lenjinovu teoriju o socijalističkoj revoluciji stavovima Trockoga i IV internacionalne, Mikešin razotkriva uzroke potpunoga neuspjeha i organizacionoga kraha ideja Trockog i IV internacionalne.

U rubrici *Naučni život* redakcija časopisa informiše čitaoce o priprema koje se odvijaju u istorijskim institutima i arhivama SSSR-a za proslavu 50-godišnjice velike oktobarske revolucije. Javnost se dalje

obavještava o jubilarnim izdanjima istorijske literature, koja su posvećena 50-godišnjici sovjetske vlasti. U pomenutoj rubrici dalje se razmatra niz pitanja i predloga o unapređenju rada na istorijskoj nauci, publikuje se pregled doktorskih dizertacija iz istorije KPSS i drugih komunističkih partija, daju se prikazi naučnih skupova i konferencija u zemlji i u inostranstvu, daje se pregled dokumentacione baze za naučno izučavanje istorije KPSS i hronika važnijih naučnih skupština i kongresa.

U rubrici Istoriografija i istorijski izvori redovno se donosi pregled obnovljenih fondova pojedinih partijskih arhiva i informacionih odjela, pregled fondova biblioteka (nova štampa, literatura) ne samo u SSSR-u nego i u drugim socijalističkim zemljama. Sa konstatacijom da je najvažnija karika u naučnom radu na istoriji KPSS koordinacija toga rada, redakcija časopisa putem ove rubrike nastoji da doprinese upravo takvoj koordinaciji.

I na kraju, časopis Voprosi istorii KPSS svojim bogatim i raznovrsnim sadržajem predstavlja izuzetan prilog obavještavanju naučne javnosti širom svijeta o istinskim naporima radničke klase i njene avangarde KPSS u borbi za pobjedu Lenjinovih teoretskih postavki, pobjedu socijalizma i izgradnju socijalističkog društva.

Dana BEGIĆ